

Védett erdők a Kárpát-medencében

Gálhidy László, WWF Magyarország

(Elhangzott 2010 október 8.-án az Országház Felsőházi termében, az „Erdészeti erőforrások a Kárpát-medencében” címmel megrendezett Erdészeti nyílt napon.)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket a civil természetvédők nevében! Megtiszteltetés számunkra, hogy részt vehetünk ezen a rangos eseményen.

Rövid felszólalásomban a Kárpát-medence védett erdeiről beszélek. Talán mindannyian egyetértünk abban, hogy védett erdőkre szükség van.

Természetvédelmi szempontból a Kárpátok és a hegyek által közbezárt Pannóniai ökorégió globális jelentőségű. Különleges növény és állatvilág található itt, ahol sajátosan keverednek egymással az európai és a sztyeppei fajok.

A Kárpátok hegylánca emellett Közép-Európa egyik legnagyobb, természetes erdőterülete. Napjainkban is vannak háborítatlan vadonnak, őserdőnek számító részei, melyekhez hasonlókat Nyugat-Európában, sőt a fejlett világ nagy részén hiába keresünk.

A Kárpátok Egyezmény hatálya alá tartozó területeken összesen 36 nemzeti park, 51 natúrpark vagy tájvédelmi körzet, 19 bioszféra rezervátum és 200 egyéb védett terület található, összesen 36.000 km²-en.

A Szörényi érc-hegység, vagy a Máramarosi-havasok őserdei, a Magas-Tátra fenyvesei éppúgy rendkívüli természeti értékek, mint a Bükk-fennsík, a Szénások-csoport, vagy a Mecsek, és az Őrség erdei.

Magyarországon van az Európai Unió legnagyobb pusztai tölgyese. Folytathatnánk a sort.

Abban, hogy ezek az értékek megmaradhattak, a megkésett fejlődésen felül mindenekelőtt a helyben élő embereknek, valamint a törvényeket, rendeleteket megalkotó uralkodóknak, parlamenteknek van elvülhetetlen érdeme.

Természetesen az erdővel foglalkozó szakemberek is fontos szerepet játszottak az erdők védelmében.

A történelmi Magyarország területén volt az a város, ahol a modern európai erdőgazdálkodás egyik – mai szóval – „tudásközpontja” létrejött. (Már hallottuk ma a nevét): Selmecebánya.

A több mint két évszázados hagyományra visszatekintő erdész szakma a kezdetektől kiállt a természeti értékek védelme mellett. Nem csak azért, mert a természetet jól ismerő és szerető emberekről van szó. Azért is, mert az erdőgazdálkodás lényege a tartamosság. Nem csak a faanyagtermelésnél fontos alapelv ez, hanem a természeti értékek fenntartásánál is, amelyek egy része szintén csak akkor marad meg, ha a gazdálkodás megfelelő korlátok között zajlik.

Kaán Károly, aki szintén Selmeceben végzett; a két világháború között az erdész ágazatot irányította, később az Országos Természetvédelmi Tanács elnöke is volt. Nagy hatású műveiben egyértelműen kiállt a természeti értékek védelme mellett, akár egyedi fákról, akár különleges értékeket hordozó erdőkről, vagy más növényzeti típusokról volt szó.

Felmerül a kérdés, hogy miért, mi ellen kell az erdőket védeni? Az illegális tevékenységektől?! Nem elsősorban. Az illegális tevékenységektől nem csak a védetteket, hanem minden erdőt meg kell védeni.

A védett erdőket elsősorban attól kell megóvni, hogy a gazdasági hasznosításuk nyomán az egyedi értékeik odavesszenek. Ezért, vagy egyáltalán nem folyik bennük gazdálkodás, vagy olyan kíméletes eljárásokkal történik, ami biztosítja, hogy az erdő működése alapjaiban ne változzon meg.

A védett erdőt nem elég kijelölni. Úgy szükséges benne gazdálkodni, hogy a természetvédelmi célkitűzések megvalósuljanak. Ellenkező esetben „papír parkokat” kapunk – olyan védett területeket, amelyek csak papíron léteznek.

Ha a természetvédelem nem működik megfelelően, a veszteségek nehezen állíthatók helyre. Legjobb példák erre az őserdők, amelyekből ma már elenyészően kevés van Európában. Bár a Kárpátokban még található néhány tízezer hektár; sajnos csak egy részük védett. Ha egy őserdőt véghasználnak (amire ma is van példa), akkor a megújulásához nem száz évre van szükség. Száz év az erdőknél még szinte fiatalkor. Kétszáz év felett még mindig csak ott tart a folyamat, hogy az idős fák egy része eléri a legnagyobb méreteit. Valószínűleg újabb két-háromszáz év kell ahhoz, hogy az eredeti őserdei életközösséget, minden elemével és folyamatával visszakapjuk.

Belátható, hogy a kevésbé természetes erdők helyreállítása sem kis feladat, hiszen nem csupán fákról van szó.

Mik a lehetőségek és tennivalók Magyarországon?

Magyarországon az erdőterület mintegy ötöde védett, ami nemzetközi összehasonlításban kimagasló arány. Sajnos elmondható ugyanakkor, hogy a bennük folyó gazdálkodás eddig gyökeresen nem tért el a nem védett erdőkben folyótól. Tarvágni megfelelő indokkal lehetett őshonos védett, sőt fokozottan védett erdőkben is.

Tavaly óta az új erdőtörvény szigorított a tarvágások lehetőségén. Mi ezt nagy vívmánynak tartjuk, és örülünk, hogy a különböző érdekképviselletekkel sikerült ezen a téren egyezsége jutni.

Nagyon nagy előrelépésnek tartjuk azt is, ami a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás (hétköznapi nevén szálalás) terén az utóbbi tíz évben Magyarországon történt. Nyugodtan állíthatjuk, hogy európai mércével mérve is kiemelkedő eredményeket tudunk felmutatni, ami az állami erdőgazdaságoknak, a magántulajdonosoknak és az erdészeti igazgatásnak egyaránt köszönhető. Az új üzemmód bevezetését szintén hatékonyan támogatja az új erdőtörvény.

Milyen más lehetőségek vannak a védett erdők kezelésében?

Elsősorban a nemzeti parkok belsejében, fokozottan védett állami erdőterületen nagyobb kiterjedésű vadonokat lenne szükséges kijelölni, ahol nincsen faanyagtermelés. Bár a természetvédelmi törvény erre egyértelmű utalást tesz, az ilyen vadonoknak, ún. naturzónáknak a kialakítása még csak kezdeti állapotban van. Ezek a területek tudnák igazán biztosítani a természetes állapotokat - ahová akár a Kárpátok emblematisz faja, a hiúz is hazatérhetne.

Még egy fontos kérdés, amiről szót kell ejtenünk: a vadászat. A jelenlegi vadsűrűség sok területen az elsősorú akadály a természet megőrzésének. Több vadászatra, és még több; a jelenlegitől eltérő vadgazdálkodásra lenne szükség, melynek egyformán feladata a vadállomány és az élőhelyül szolgáló erdei életközösségek egészségének megőrzése.

A tulajdonviszonyok döntően meghatározzák, hogy a természetvédelem költségeit ki állja. A magántulajdonú erdők esetében támogatással lehet és kell a kitűzött célok elérését biztosítani.

Állami tulajdon esetén a védett területeken folyó gazdálkodás pontos célkitűzése a legfontosabb, amelynek végrehajtásához megfelelő anyagi, személyi, és szervezeti feltételeket kell teremteni. Üdvözljük Dr. Illés Zoltán államtitkár úr nyilatkozatában megfogalmazottakat, mely szerint állami erdőkben a közjóléti erdőgazdálkodás és a szálaló üzemmód kell, hogy előtérbe kerüljön.

Az erdésztől kell megvédeni az erdőket? – néha elhangzik ez a provokatív kérdés. Természetesen nem.

De csak akkor nem, ha a társadalmi párbeszéd során egyértelmű célokat tűzünk ki, amelyek mellé megfelelő eszközöket rendelünk; olyanokat, hogy fel se merülhessen az ellenérdekeltség kérdése.

Fontos továbbá, hogy az erdész szakma is nyitottabbá váljon a természeti értékek teljességének megőrzése iránt.

Nem vitás, hogy az erdészek szakértelemére éppen a védett erdők kezelésében van a legnagyobb szükség.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!